

Білоцерківський національний аграрний університет
Екологічний факультет
Кафедра загальної екології та екотрофології

	СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Стратегія сталого розвитку» Галузь знань – 10 Природничі науки Спеціальність – 101 Екологія Освітня програма – «Екологія»
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Компонент освітньої програми:	обов'язковий
Кількість кредитів ECTS / загальна кількість годин	5 кредитів / 150 годин
Семестр	1
Форма контролю	іспит
Мова викладання	українська
	Лавров Віталій Васильович Посада: завідувач кафедри загальної екології та екотрофології Вчене звання: професор Науковий ступінь: доктор сільськогосподарських наук Робоче місце: навчальний корпус № 9 (вул. Героїв Чорнобиля 3а), 326 ауд. E-mail: vitaliy.lavrov@gmail.com Зв'язок з викладачем: +380955602885
Опис дисципліни	<p>Україна бере активну участь у програмах ЄС із впровадження у практику принципів сталого розвитку. Для створення умов сталого розвитку держави, регіону, району, природно-територіального таксону чи певної галузі необхідно розробити принципи і механізми узгодженого дотримання суспільних інтересів у тріаді взаємозалежних соціальних, економічних та екологічних, насамперед пріоритетних природоохоронних цінностей з урахуванням сучасних умов та перспектив розвитку. Підвищення якості обґрунтувань намічених заходів щодо освоєння природних ресурсів потребує використання способів, які адекватно віддзеркалюють вплив людини на середовище її існування у всій його складності. Необхідно засвоїти методи вивчення взаємозв'язків між населенням, господарством та природою, взаємозв'язків між різноманітними явищами, між біотою та середовищем всередині біосистем тощо. У цьому контексті переваги має інтегральний, системний за змістом метод, оскільки він відтворює події так, як вони відбуваються у дійсності, не розриваючи їх штучно за причини галузевої розрізненості фахівців. Крім того, при свідомій побудові ланцюгів причинно-наслідкових зв'язків на різних стадіях прогнозування антропогенного впливу на природне довкілля вирішується проблема підтримки контактів між представниками різних областей знань. Системна оцінка кожного проекту чи іншої екологічної проблеми має завершуватися інтеграцією характеристик основних, системоутворювальних чинників та їхньої ролі у зміні навколишнього середовища (природного і техногенного)</p>

	<p>в узагальнені показники трьох категорій: екологічні, економічні, соціальні. Після цього необхідно провести заключний синтез та аналіз отриманої інформації, виділити проблемні блоки, виявити причини проблем та розробити план вирішення даної екологічної проблеми.</p> <p>Тому дисципліна «Стратегія сталого розвитку» є важливим теоретичним і практичним фундаментом для засвоєння нормативних знань з підготовки магістрів зі спеціальності 101 «Екологія».</p> <p>Завдання дисципліни: сформулювати у здобувачів знання про історію розвитку, сучасну структуру і особливості міжнародної співпраці щодо впровадження у практику засад сталого розвитку, збалансованого природокористування; напрацювати практичні уміння і навички з реалізації завдань сталого розвитку, збалансованого природокористування в межах певних адміністративно-територіальних одиниць та/або галузей економіки.</p>
<p>Передумови для вивчення дисципліни</p>	<p>Навчальна дисципліна «Стратегія сталого розвитку» базується на знаннях дисциплін: «Загальна екологія», «Ландшафтна екологія», «Екосистемологія», «Моделювання і прогнозування стану довкілля», «Екологія людини», «Соціальна екологія», «Економіка природокористування», «Екологічна безпека», «Основи міжнародної екологічної діяльності», «Природоохоронне законодавство та екологічне право», «Нормування антропогенного навантаження на природне середовище».</p>
<p>Мета вивчення дисципліни</p>	<p>Мета дисципліни – ознайомити майбутніх магістрів-екологів з основними теоретичними і практичними положеннями, а також законодавчо-правовими нормами і програмними документами щодо міжнародної діяльності з охорони природи та екологічної безпеки на засадах сталого розвитку, збалансованого природокористування, участю України у цій співпраці; забезпечити набуття здобувачами знань, умінь і навичок щодо застосування науково-методичних принципів, законодавчо-правових норм та програмних напрямів для впровадження у практику засад концепції сталого розвитку і збалансованого природокористування. Це необхідно для еколого-економічного (інтегрованого) удосконалення розвитку виробництва, розроблення альтернативних екологічно прийнятних і соціально орієнтованих його моделей розвитку регіонів, знаходження шляхів гармонійного синтезу економічно ефективного та суспільно прийняттого господарювання і надійної охорони та збереження природи, її ресурсів.</p>
<p>Формат дисципліни</p>	<p>Для денної форми навчання дисципліна викладається в очному форматі, із застосуванням мультимедійних засобів. За необхідності (індивідуальні графіки, дистанційна форма) можуть бути використані платформи Moodle Білоцерківського НАУ, ZOOM. Формат проведення дисципліни змішаний: поєднання традиційних форм з елементами дистанційного навчання з використанням інтерактивних навчальних технологій.</p>
	<p>ПРН03. Знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.</p> <p>РН03.2. Уміти виявляти причинно-наслідкові зв'язки антропогенної деградації НПС і екологічних загроз людині на національному, регіональному і локальному рівнях.</p> <p>РН03.1. Знати національні, регіональні і галузеві принципи сталого розвитку, збалансованого природознавства.</p>

<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>ПРН08. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу.</p> <p>РН08.1. Уміти переконливо формулювати обґрунтовані висновки та пропозиції щодо розв'язання певних соціально-економіко-екологічних проблем конкретної території та/або галузі економіки.</p> <p>ПРН14. Застосовувати нові підходи для вироблення стратегії прийняття рішень у складних непередбачуваних умовах.</p> <p>РН14.1. Застосовувати законодавчо-правову базу, принципи, норми і напрями міжнародної співпраці та програмний супровід у впровадженні в практику засад сталого розвитку, збалансованого природокористування.</p> <p>РН14.2. Здатність формулювати висновки та пропозиції щодо розв'язання певних соціально-економіко-екологічних проблем у складних непередбачуваних умовах.</p> <p>ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов.</p> <p>РН16.1. Оптимізувати на засадах сталого розвитку принципи ведення господарства та/або використання певних видів природних ресурсів у конкретних екологічних умовах.</p> <p>РН16.2. Здатність розробляти та управляти проектами сталого розвитку певної адміністративно-територіальної одиниці.</p>
<p>Структура курсу</p>	<p><i>Змістовий модуль 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (8 год.)</i></p> <p>Тема 1. Стратегія сталого розвитку як трансдисциплінарна галузь знань (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, об'єкт, предмет та методи стратегії сталого розвитку 2. Завдання стратегії сталого розвитку 3. Історія переходу людства до сталого розвитку 4. Відображення питань сталого розвитку у законодавстві України <p>Тема 2. Поняття системи і розвитку (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уявлення про систему 2. Принципи функціонування систем 3. Уявлення про розвиток систем 4. Системний підхід і системний аналіз 5. Механізми стійкості систем 6. Функції системи 7. Основні характеристики стійкості системи <p>Тема 3. Міжнародні документи щодо сталого розвитку (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Хронологія прийняття міжнародних документів 2. Головні матеріали Конференції в Ріо-де-Жанейро 3. Стратегія сталого розвитку Європейського Союзу 4. Особливості Стратегій Сталого розвитку країн Євросоюзу 5. Декларація і цілі розвитку тисячоліття <p>Тема 4. Принципи забезпечення сталого розвитку (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія формування принципів організації та розвитку сучасного суспільства. Принципи охорони природи і сталого розвитку 2. Принципи суспільної організації в просторі 3. Принципи суспільної організації в часі 4. Принципи забезпечення екологічної стійкості 5. Принципи екологічних цілей 6. Принципи екологічної мотивації

	<p><i>Змістовий модуль 2. РЕАЛІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ (6 год.)</i></p> <p>Тема 5. Розвиток соціо-економіко-екологічних (СЕЕ) систем (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уявлення про соціо-економіко-екологічні системи 2. Аналіз розвитку соціо-економіко-екологічних систем 3. Оцінка соціального еколого-економічного розвитку 4. Структура соціо-економіко-екологічних систем 5. Особливості формування стратегії сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць 6. Вибір стратегії розвитку соціо-економіко-екологічних систем 7. Концептуальні підходи до розробки стратегії сталого розвитку України <p>Тема 6. Впровадження стандартів сталого розвитку та екологізації природокористування на рівні галузі економіки України (4 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальність, мета, завдання і засади сталого розвитку певної галузі економіки 2. Міжнародні вимоги щодо екологічності лісової галузі 3. Характеристика лісової галузі України щодо дотримання природоохоронних норм 4. Проблеми лісової галузі України щодо дотримання екологічних норм управління 5. Конфлікт цінностей в управлінні природними ресурсами України (на прикладі лісової галузі) 6. Напрями узгодження управління природними ресурсами України з екологічними нормами (на прикладі лісової галузі)
<p>Методи навчання</p>	<p>Для засвоєння дисципліни використовуються різні методи навчання: словесні, наочні, практичні, активні, інтерактивні, інноваційні, аналітичні, індуктивні, дедуктивні, порівняння, синтетичні.</p> <p>Лекційний матеріал подається в мультимедійному супроводі у програмі Microsoft Office Power Point. Під час проведення лекцій застосовується демонстрація та ілюстрації різних нормативних, програмних і проектних документів, наукових робіт, карт, таблиць, фотографій, тощо. Для обговорення проблемних, складних питань аудиторії пропонуються короткі дискусії з поясненням принципів їх аналізу, наукових досліджень і використання результатів на практиці. Для кращого розуміння складних положень, концентрації уваги викладач для прикладу пропонує аудиторії виконати певне теоретичне або практичне завдання, вибрати принципи і критерії його оцінки та обґрунтування оптимального рішення. Це активізує логічне мислення здобувачів.</p> <p>Практичні заняття складаються з теоретичної частини і логічних завдань. Насамперед, викладач коротко пояснює мету і суть заняття, акцентує увагу на ключових моментах, поєднуючи конкретну його тему з лекційним матеріалом та з іншими джерелами інформації – результатами науки, законодавчо-нормативними документами, різними проектами, планами дій, тощо. Під час бесіди викладач за допомогою цілеспрямованих запитань прагне спонукати здобувачів до актуалізації відомих знань раніше вивчених дисциплін або тем. Це сприяє активізації мислення і підвищенню ефективності засвоєння нових понять, знань, фактів, пошуку закономірностей у зв'язках причина-наслідок шляхом самостійних роздумів, умовиводів та узагальнень. Здобувачі вчаться логічно, переконливо будувати свою мову, грамотно висловлювати думки. Після</p>

	<p>досягнення належного рівня розуміння здобувачами загальної суті теоретичного підґрунтя викладач пояснює принципи і методи виконання конкретних завдань та їх індивідуальних варіантів. При цьому він використовує методи логіки, графічні зображення на дошці, ілюстративні документи. Результати виконання практичної роботи здобувачі відображають у висновках.</p>
<p>Політика</p>	<p>Політика щодо академічної доброчесності: очікується, що письмові роботи здобувачів будуть їх оригінальними дослідженнями. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача (списування, відсутність посилань на використані джерела, фабрикація, фальсифікація, обман) є підставою для її незарахування викладачем.</p> <p>Політика щодо відвідування занять: очікується, що здобувачі відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Пропущені заняття здобувачі відпрацьовують за графіком консультацій викладача. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн режимі.</p> <p>Політика щодо дедлайнів і перескладання: здобувачі мають дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт.</p> <p>Політика щодо виконання завдань: позитивно оцінюється відповідальність, дисциплінованість, старанність, креативність.</p> <p>Політика оцінювання: засоби та критерії оцінювання прописані в робочій програмі дисципліни, розміщеної на платформі Е-навчання Білоцерківського НАУ (Moodle).</p>

**Рекомендовані
джерела інформації**

Нормативно-правова література

1. Законодавство України. URL: <http://www.rada.kiev.ua>; <http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>; <http://www.liga.kiev.ua>.
2. Зелена книга України. Ліси / Ю. Р. Шеляг-Сосонко, П. М. Устименко, С. Ю. Попович, Л. П. Вакаренко. К.: Наукова думка, 2002. 256 с.
3. ДСТУ 3582–97. Скорочення слів в українській мові. Загальні вимоги та правила [Текст]: чинний від 01.07.1998. К.: Держстандарт України, 1998. 27 с.
4. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис: загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, ГОТ). Видання офіційне. К.: Держспоживстандарт України, 2007. 124 с.
5. Концепція сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року /Схвалена постановою Президії УААН 13.03.2003 р., спільним наказом по Мінагрополітики України, Мінекоресурсів України. К., 2003. 30 с.
6. Про наукову і науково-технічну діяльність. URL: [http:// zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12](http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1977-12)
7. Червона книга України / [Редкол.: Ю.Р. Шеляг-Сосонка (відп. ред.) та ін.]. К.: Українська енциклопедія, 1996. 608 с.
8. Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>

Основна література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Вища пік., 1997. 271 с.
2. Голубець М.А. Екосистемологія. Львів: Поллі, 2000. 316 с.
3. Гуроров О.І. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. Х.: ХНАУ, 2017. 272 с.
4. Діагностика та зонування пошкодження лісів України аеротехногенним забрудненням (методичні рекомендації): Навчальне видання / Упорядн.: В.П. Ворон, В.В. Лавров, М.А. Бондарукта ін. Моніторинг та підвищення стійкості антропогенно порушених лісів: Збірник рекомендацій УкрНДІЛГА. Харків: Нове слово, 2011. С. 113–165.
5. Дудченко А. А. Основи научних исследований: Учеб. пособие. К: Т-во «Знання», КОО, 2000. 114 с.
6. Ковальчук В. В., Моїсеєв Л. М. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. 3-е вид., перероб. і допов. К.: ВД «Професіонал», 2005. 240 с.
7. Лавров В.В. Системний підхід як методологічна основа для оцінки і зменшення загроз біорізноманіттю (лісові екосистеми). Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіттю України / [О.В. Дудкін, А.В. Єна, М.М. Коржнєв та ін.]; відп. ред. О.В. Дудкін. К.: Хімджест, 2003. С. 156–272.
8. Мальцев П. М., Емельянова Н. А. Основы научных исследований. К.: Вища шк.,1982. 136 с.
9. Михайлов В.М. та ін. Методологія та організація наукових досліджень: Навч. посібник. Х.: ХДУХТ, 2014. 220 с.
10. Мороз І. В. Структура дипломних, кваліфікаційних робіт та вимоги до їх написання, оформлення і захисту. К.: Т-во «Знання», 1997. 56 с.
11. П'ятшійська-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник. К.: [б.в.], 2003. 116 с.

12. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень. К.: РНКЦ «ДІНІТ», 2000. 259 с.
13. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник для студентів вищих навч. закладів. Х.: ХДАК, 1998. 288 с.

Додаткова література

1. Блауберг И.В., Юдин В.Г. Становление и сущность системного подхода. М., 1983. 165 с.
2. Блінкова О.І. Синекологічні основи діагностики антропогенної трансформації лісових екосистем: автореф. дис. ... докт. біол. наук: спец. 03.00.16 «Екологія». Київ, 2021. 50 с.
3. Голубець М.А. Екосистемологія. Львів: Поллі, 2000. 316 с.
4. Лавров В. В., Блінкова О. І. Методологічні проблеми біотичної діагностики антропогенної трансформації лісових екосистем за рівнями організації життя. Фактори експериментальної еволюції організмів. 2018. Т. 22. С. 368-373.
5. Лавров В.В., Блінкова О.І., Іваненко О.М., Поліщук З.В. Методологічні аспекти діагностики рекреагенної трансформації дубових лісів за різноманіттям угруповань ксилотрофних грибів та фітобіоти. Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія біологія. 2019. 1(46). С. 81–98.
6. Лавров В.В., Житовоз А.В., Грабовська Т.О. Антропогенні загрози дендропарку «Софіївка». Питання біоіндикації та екології. 2015. Вип. 20, № 2. С. 3–17.
7. Лавров В.В., Житовоз А.В., Сагдєєва Т.Ю. Причини й просторові особливості розвитку водної ерозії ґрунту в дендропарку «Олександрія». Агроєкологічний журнал. 2014. № 3. С. 27–34.
8. Лавров В.В., Блінкова О.І., Мірошник Н.В., Іваненко О.М. Синекологічні засади діагностики трансформації структурно-функціональної організації лісових екосистем в аспекті еволюції. Фактори експериментальної еволюції організмів. 2016. Том 18. С. 186–191.
9. Методика еколого-економічної оцінки лісових ресурсів та збалансованості лісокористування за нормативами загальноєвропейської лісової сертифікації PEFC (Методичні рекомендації) / ІА УААН. Автори: В.В. Лавров, Г.В. Бондарук; упорядник – В.В. Лавров. К., 2008. 40 с.
10. Методичні рекомендації щодо організації та здійснення в Україні сертифікації лісів за схемою PEFC / ІА УААН. Автори: В.В.Лавров, Г.В.Бондарук; упорядник – В.В. Лавров. К., 2008. 31 с.
11. Методичні рекомендації щодо впровадження норм сталого розвитку у Буковинських Карпатах і Передкарпатті / ІА УААН. Автори: О.І.Фурдичко, В.В.Лавров, В.Д.Солодкий; упорядник – В.В. Лавров. К.: ІА УААН, 2009. 51 с.
12. Оцінка і напрямки зменшення загроз біорізноманіттю України / [О.В.Дудкін, А.В.Єна, М.М.Коржнев та ін.]; відп. ред. О.В.Дудкін. К.: Хімджест, 2003. 400 с.
13. Работнов Т.А. Фитоценология. 2-е изд. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. 296 с.
14. Смит У.Х. Лес и атмосфера. Взаимодействие между лесными экосистемами и примесями атмосферного воздуха / Под ред. А.С. Керженцева. М.: Прогресс, 1985. 432 с.